

A COVID–19-pandémia hatása az általános biztonságérzetre és a külföldi tervekre – Az első és második hullám összehasonlító elemzése

Bak Gerda – Pásztor Judit

Pannon Egyetem, Veszprém – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Bevezetés

A 2019-es koronavírus-járvány (COVID–19), a súlyos, heveny légúti tünetegyüttes vírusa (Severe Acute Respiratory Syndrome – SARS) által okozott új, vírusos légúti fertőzés, az új típusú koronavírus 2 (SARS-CoV-2) rendkívüli ütemben terjedt el az egész világon a 2019. decemberi, Kínában bekövetkezett megjelenése óta (WHO 2020). A megnövekedett kockázat mögött meghúzódó okok továbbra is bizonytalanok, de valószínűleg több tényező – társadalmi, kulturális, gazdasági – társbetegségek kombinációjából adódnak (Martin et al. 2020).

A vírus Európában való megjelenésére 2020 tavaszán került sor, melyre az országok rövid időn belül lezárásokkal és korlátozásokkal reagáltak. Ennek megfelelően lezárásra kerültek a határok, az utazásokat minimalizálták, és szigorú szabályok betartása mellett lehetett csak elhagyni az otthonokat (Bana–Kis 2020). Ezek az intézkedések társadalmilag és gazdaságilag is hatalmas kihívások elé állították az országokat. Európában – köztük hazánkban is – számos autógyártó vállalat szüneteltette a COVID–19 miatt a gyártást, ilyen többek között az Audi vagy a Mercedes, ahol az őszi, második hullám során ismételt leállást terveztek (Forbes 2020a, 2020b). Ezek a kényszerű döntések hatalmas visszaesést okoztak nemcsak a termelő vállalatok esetében, hanem az oktatás és a turizmus területén is. A mindennapi életmódunkban is megmutatkoznak a pandémia hatásai: a kapcsolatok a digitális térbe helyeződtek át. Az elszeparáltságból és információéhségből fakadó, túlzó internet- és mobilhasználat azonban még további szorongást szülhet, mivel a vírussal kapcsolatos információk szüretlenül ömlenek a fiatalokra (Pásztor 2020). A nehézségeket tovább fokozza, hogy nemcsak az emberi kapcsolatok, hanem az oktatás és a munkavégzés is egyre többeknél történik online, ami erősíti a FoMO (Fear of Missing Out) érzését, vagyis egyre nagyobb stresszt jelent, hogy ne hagy lemaradjunk valami fontos hírről vagy teendőről. A pandémia ilyen hatásai a legfiatalabb, a Z generációnál jelentkeznek a legerősebben (Pásztor 2020; Pásztor–Bak 2020).

Jelen tanulmányban arra keressük a választ, hogy a COVID–19 kapcsán mely tényezők vannak hatással az emberek biztonságérzetére, valamint hogy az aktuális helyzetben hogyan alakulnak a jövőre vonatkozó külföldi utazási tervek.

1. A COVID–19-járvány hatása a turizmusra

A COVID–19 világszerte jelentős hatással van a gazdasági, politikai, szociokulturális rendszerekre. A vírus terjedésének visszaszorítása érdekében a nemzetek számos egészségügyi intézkedést (pl. társadalmi távolságtartás (social distancing), utazási és mobilitási tilalmak, közösségi bezárások, otthonmaradással kapcsolatos kampányok, önkéntes vagy kötelező karantén, a zsúfoltság visszaszorítása) vezettek be, melyek korlátozták nemzetközi szinten az utazásokat, a turizmust és a szabadidős tevékenységeket is (Sigala 2020). A turizmus egy rendkívül kiszolgáltatott iparág, hiszen számos környezeti, politikai, társadalmi-gazdasági kockázat befolyásolja az alakulását (Novelli et al. 2018). A COVID–19

jellege, példátlan körülményei és hatásai arra utalnak, hogy ez a válság mélyreható és hosszú távú strukturális és gazdasági változásokat okozhat az idegenforgalomban, a társadalmi-gazdasági tevékenységekben és az iparban. Valójában a globális és hatalmas lépték, a sokdimenziós és egymással összefüggő hatások – amelyek kihívást jelentenek a jelenlegi értékekre és rendszerekre, és világszerte gazdasági recesszióhoz vezetnek – a pandémia legjellemzőbb vonásai (Sigala 2020).

A COVID-19 turisztikai hatásai rendkívüli mértékben és nagyban függenek a desztinációtól, valamint az időszaktól és a vírussal kapcsolatos tájékoztatásuktól (Kim et al. 2020). A becslések jelentős nemzetközi gazdasági hatást mutatnak: a külföldi turisták száma a becslések szerint 78%-kal csökken, ami 1,2 milliárd USD export veszteséget okoz a turizmus területén. Ezen felül 120 millió, közvetlenül a turizmushoz kötődő munkahely megszűnésével kell számolni, ami várhatóan a történelem legnagyobb visszaesése lesz (UNWTO 2020). Az idegenforgalom az egyik legfontosabb globális foglalkoztató iparág (10 munkahelyből 1 közvetlenül kapcsolódik az idegenforgalomhoz), ezenkívül számos országban ez adja a legnagyobb, ha nem az egyetlen GDP-hozzájárulást (WTTC 2020).

A World Travel & Tourism Council (WTTC) 2019-es tanulmányában 90 válsághelyzetet vizsgáltak meg a 2001–2018 közötti időszakban, többek között olyan szempontból, hogy az egyes krízishelyzetek után mennyi időbe telik, mire az adott város/gazdaság eléri a válság előtti állapotát. Bár a vizsgált időszak eredményei azt mutatják, hogy jelentős mértékben csökkent a helyreállási folyamat hossza egy-egy kritikus helyzet után (26 hónapról 10 hónapra), azonban a károk így is jelentősek. A WTTC a következő eredményekre jutott:

- Terrorizmus esetén átlagosan 11,5 hónapot igényel a helyreállítási folyamat, a teljes intervallum 2–49 hónap.
- Természeti katasztrófákat átlagosan 16,2 hónap alatt heverik ki a gazdaságok, azonban ebben az esetben a legnagyobb a szükséges intervallum, ami 1–93 hónap között mozog.
- Politikai instabilitás és zavargások esetében átlagosan 22,2 hónapra van szüksége a gazdaságnak, a teljes intervallum 10–44,9 hónap között helyezkedik el. Egy-egy politikailag instabil helyzet nagyobb károkat tud okozni a turizmus területén, mint egy természeti katasztrófa.
- Járványok, fertőzések esetén 19,4 hónap kell az eredeti állapot visszanyeréséhez, és az intervallum 10–34,9 hónap közé esik.

A nagy kérdés még mindig az, hogy a krízishelyzet miként tudja változásra sarkallni az ipart, hogyan tudják a vállalatok az egyes válsághelyzeteket innovációs tényezővé alakítani (Sigala 2020). A válságok lehetnek a változás katalizátorai, azonban még egy sem volt ilyen jelentős hatással a turizmusra, mint a jelenlegi pandémia (Hall et al. 2020). Ahhoz, hogy jobban megértsük a változás mibenlétét, a kutatásokat minél szélesebb körben ki kell terjeszteni, és szükséges foglalkozni a turizmusban érdekelt emberek pszichológiai alkalmazkodóképességével és attitűdjeikkel is (Sigala 2020).

Számos különböző tényező határozza meg a járványkitörés turisztikai keresletre gyakorolt hatását, ilyen például a rá irányuló médiafigyelem és a hozzá kapcsolódó pánikhelyzet. A világméretű társadalmi-gazdasági viszonyok és a terrorizmus, valamint a nemzetközi konfliktusok hatással vannak a turisztikai keresletre. Az olajárak ingadozása és a környezeti feltételek szintén jelentős hatást gyakorolnak a nemzetközi turisták számának alakulására. Az egyes tényezők hatásának mérését nehezíti a turizmus szezonális és sérülékenysége (Skare et al. 2020).

2. Anyag és módszer

Kutatásunk célja a COVID–19-pandémia külföldi utazásokra gyakorolt hatásának vizsgálata volt, valamint azoknak a tényezőknek a mérése, amelyek növelik a biztonságérzetünket az aktuális helyzetben. Ehhez kvantitatív kutatást végeztünk az első és a második hullám során. Jelen tanulmányban a két időszak felméréseinek eredményeit mutatjuk be. Az adatfelvétel 2020. május–július között (első hullám), majd 2020. szeptember–november között (második hullám) zajlott validált mérőeszközök felhasználásával. Az online kérdőív 3 részből tevődött össze. Az első rész tartalmazta a demográfiai adatokra vonatkozó kérdéseket (életkor, nem, iskolázottság).

A második blokkban kapott helyet a Fear of COVID–19 Scale (FCV-19S) (Ahorsu et al. 2020), ami a COVID–19-vírustól való félelem fizikai és pszichológiai jeleire fókuszál. Összesen 7 állítást tartalmaz, amelyre a válaszadóknak ötfokozatú Likert-skálán kellett válaszolniuk, ahol 1 = egyáltalán nem értek egyet és 5 = teljes mértékben egyetértek. A mérőeszköz Cronbach-alfa értéke 0,896 volt. Felmértük azokat a cselekvéseket és viselkedéseket is, amelyek hozzájárulhatnak az egyének **biztonságérzetének növekedéséhez** a koronavírus ellen. Tizenegy megelőző intézkedést (pl. kézmosás, arcmaszk vagy kesztyű viselése, társadalmi távolságtartás) soroltunk fel, és a válaszadóknak öt pontos Likert-skálán kellett válaszolniuk (1 = egyáltalán nem tartom fontosnak, 5 = nagyon fontosnak tartom) aszerint, hogy mennyire elengedhetetlen számukra az adott cselekvések ahhoz, hogy általában biztonságban érezzék magukat. Azt feltételeztük, hogy minél jobban tart valaki a COVID–19-járványtól, annál több óvintézkedést fog alkalmazni a mindennapi életben.

A harmadik rész tartalmazta a **külföldi tervek**re vonatkozó kérdéseket, illetve azt, hogy milyen tényezők befolyásolják a válaszadókat a célországválasztás során, valamint hogy milyen félelmek vannak a külföldi úttal kapcsolatban. Tizenhárom állítás segítségével kellett eldönteniük, hogy **milyen tényezők játszanak szerepet a célország kiválasztása során**. A válaszadóknak ezúttal is ötfokozatú Likert-skálán kellett jelölniük, hogy az adott állítással mennyire értenek egyet. Az egyes tételek a koronavírus kezelésével, a közegészségügyi intézkedésekkel, az egészségügyi ellátórendszerrel, valamint a fertőzések és halálozások számával kapcsolatos szempontokat tartalmazták. Ezt követte a **külföldi tartózkodáshoz kapcsolódó félelmek** feltárása. Itt tizennyolc állítást kellett a válaszadóknak mérlegelniük aszerint, hogy melyiktől mennyire tartanak. Ez esetben is ötfokozatú Likert-skálát használtunk, többek között a következő állítások szerepelnek benne: „Nem utazhatok haza repülővel az utazási korlátozások miatt.”, „Karanténban kell töltenem az időt.”, „Meg fogok halni.”.

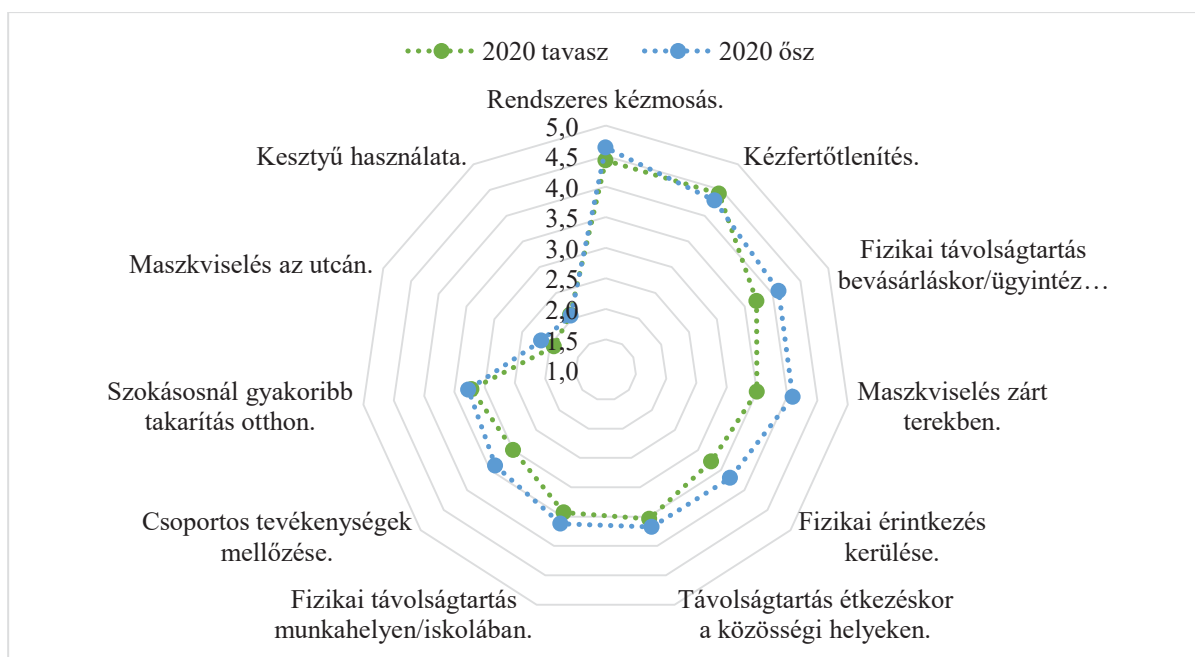
Az őszi felméréskor egy újabb kérdőívrésszel is kiegészítettük a felmérést. Megkérdeztük a válaszadókat, hogy mennyire bíznak 2021-re vonatkoztatva bizonyos **pozitív történésekben** (pl. „Normális nyitva tartása lesz az éttermeknek és szórakozóhelyeknek.”, „Elhagyható lesz a mindennapos, kötelező maszkviselés.”). A válaszadás ebben az esetben is ötfokozatú Likert-skálán történt, mellyel kilenc állítást kellett véleményezni.

3. Eredmények

A kérdőívre kapott válaszokat mindkét adatfelvételi időszakban először megtisztítottuk, kizárva a 18 évesnél fiatalabb és 30 évnél idősebb válaszadókat, valamint azokat is, akik válaszadási mintázata rendellenes volt. Így az első hullám esetében 114 fő válaszait tudtuk feldolgozni, akik átlagéletkora 25,93 év volt ($SD = 5,824$; nők aránya 75,5%). A második hullámnál 124 fő adataival dolgoztunk, akik átlagéletkora 24,92 év volt ($SD = 4,551$; nők aránya 80,4%). Az elemzést SPSS 26 programmal végeztük. Az első és második hullám válaszadói között nem volt átfedés, független mintavétel történt.

3.1. Biztonságérzetet növelő tényezők

Az 1. ábrán láthatjuk, hogy a tavaszi/első és őszi/második hullám során mely intézkedéseket vélték a válaszadók legfontosabbnak és leginkább megnyugvást adónak. A legfontosabb tényezőként mindkét hullám esetén a kézmosást jelölték meg ($M_{tavasz} = 4,43$; $M_{ősz} = 4,64$). Ezt követte a kézfertőtlenítés ($M_{tavasz} = 4,43$; $M_{ősz} = 4,30$). A legnagyobb változást a két felmérés között ennél a pontnál a zárt terekben történő maszkviselés ($M_{tavasz} = 3,50$; $M_{ősz} = 4,09$) jelentőségének növekedése jelenti, valamint a távolságtartás ($M_{tavasz} = 3,71$; $M_{ősz} = 4,11$), a fizikai érintkezés mellőzése ($M_{tavasz} = 3,29$; $M_{ősz} = 3,69$) és a csoportos tevékenységek mellőzése ($M_{tavasz} = 3,00$; $M_{ősz} = 3,39$). A legkisebb hatása a kesztyű használatának volt mind az első ($M_{tavasz} = 2,07$), mind a második hullám során ($M_{ősz} = 2,06$). Érdekesség még, hogy az utcán (nyílt terekben) viselt maszk kis mértékben ugyan, de szintén növeli az emberek biztonságérzetét, és ez a hatás erősebb a második hullám esetében ($M_{tavasz} = 1,93$; $M_{ősz} = 2,16$).

1. ábra: Biztonságérzetet növelő tényezők átlagértékei (ötfokozatú skálán)

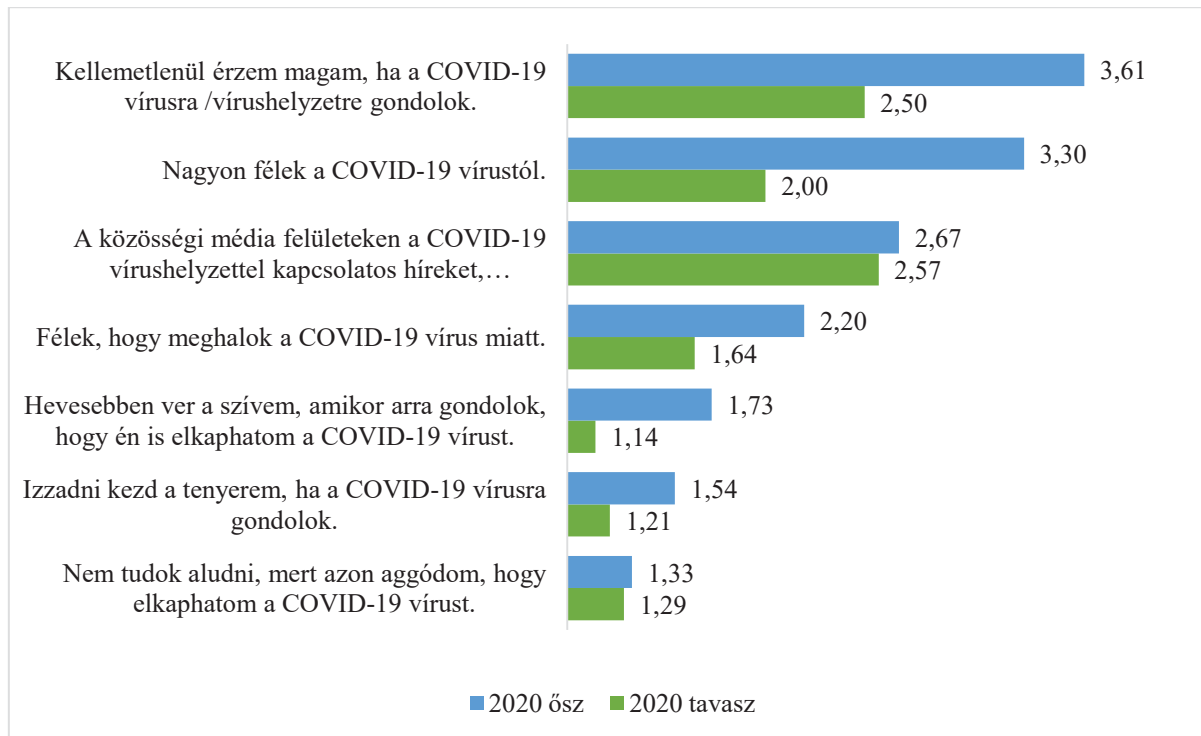
Forrás: saját szerkesztés (2020)

Összességében elmondható, hogy a maszkviselés fontossága lett hangsúlyosabb a második hullámban, és a vírus fizikai átadásának lehetőségét növelő helyzetek kerülése sokkal fontosabbá vált. Kevesebb a fizikai érintkezés (pl. kézfogás), jobban ügyelnek az emberek a távolságtartásra, és inkább kerülik a csoportos tevékenységeket.

3.2. COVID–19-vírussal kapcsolatos félelmek

A COVID–19-től való félelemnek a félelemskálán (FCV-19S) mért, tétel szerinti eredményei a 2. ábrán láthatók. Az összesített eredmények alapján elmondható, hogy a második hullám szignifikánsan magasabb félelemszintet mutat, mint az első hullám ($p < 0,05$). A félelem emberekben kiváltott kellemetlen érzésekben ($M_{tavasz} = 2,50$; $M_{ősz} = 3,61$) nyilvánul meg leginkább, ezt követi maga a vírus miatt érzett félelem ($M_{tavasz} = 2,00$; $M_{ősz} = 3,30$) és a koronavírussal kapcsolatos hírek szorongáskeltő hatása ($M_{tavasz} = 2,57$; $M_{ősz} = 2,67$). Az esetleges haláltól való félelem a válaszadók körében mind az első ($M_{tavasz} = 1,64$), mind a második hullám ($M_{ősz} = 2,20$) során kis mértékben van jelen, de növekedést mutat. A

szorongás fizikai tünetei, mint a tenyér izzadása, a heves szívdobogás érzése vagy az alvászavar szinte nem is jelennek meg a válaszadóknál.

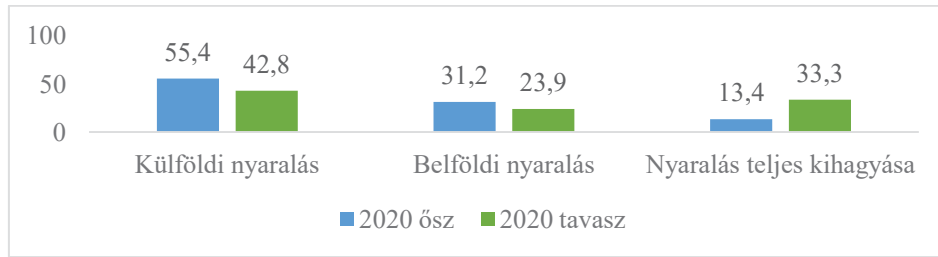
2. ábra: A COVID-19 félelemskála egyes tételeire adott válaszok átlagértékei (öt fokozatú skálán)

Forrás: saját szerkesztés (2020)

Összegzésképpen elmondható, hogy a járvány kapcsán a legijesztőbb tényező maga a vírus és a vele járó kellemetlen érzések, amelyek további bizonytalanságot és szorongást keltenek. A (közösségi) médiából az emberekre ömlő hírek mindkét hullámban kiemelkedő helyen állnak a félelem generálásában és fenntartásában, a szintjük alig változott. Az eredmények alapján úgy tűnik a vírus „közelebb került” az emberekhez, akik immár jobban tartanak tőle (annak ellenére, hogy magát a vírust jobban ismerik az orvosok, mint tavasszal). A válaszadók esetében minél idősebb valaki, annál jobban fél a vírustól ($r = 0,267$; $p < 0,01$), minél magasabb a stresszszintje, annál erősebb a félelme is ($r = 0,355$; $p < 0,01$). A fentebb részletezett, biztonságérzetet nyújtó tényezők is kapcsolatban állnak az aggodalom szintjével: minél jobban fél valaki a vírustól, annál több különböző vírusellenes tevékenységet tartott fontosnak alkalmazni a mindennapok során ($r = 0,405$; $p < 0,01$). Ezek közül is legfontosabbak a zárt terekben történő maszkviselés ($r = 0,40$; $p < 0,01$), valamint a kézfertőtlenítés ($r = 0,439$; $p < 0,01$).

3.3. Nyári tervek alakulása

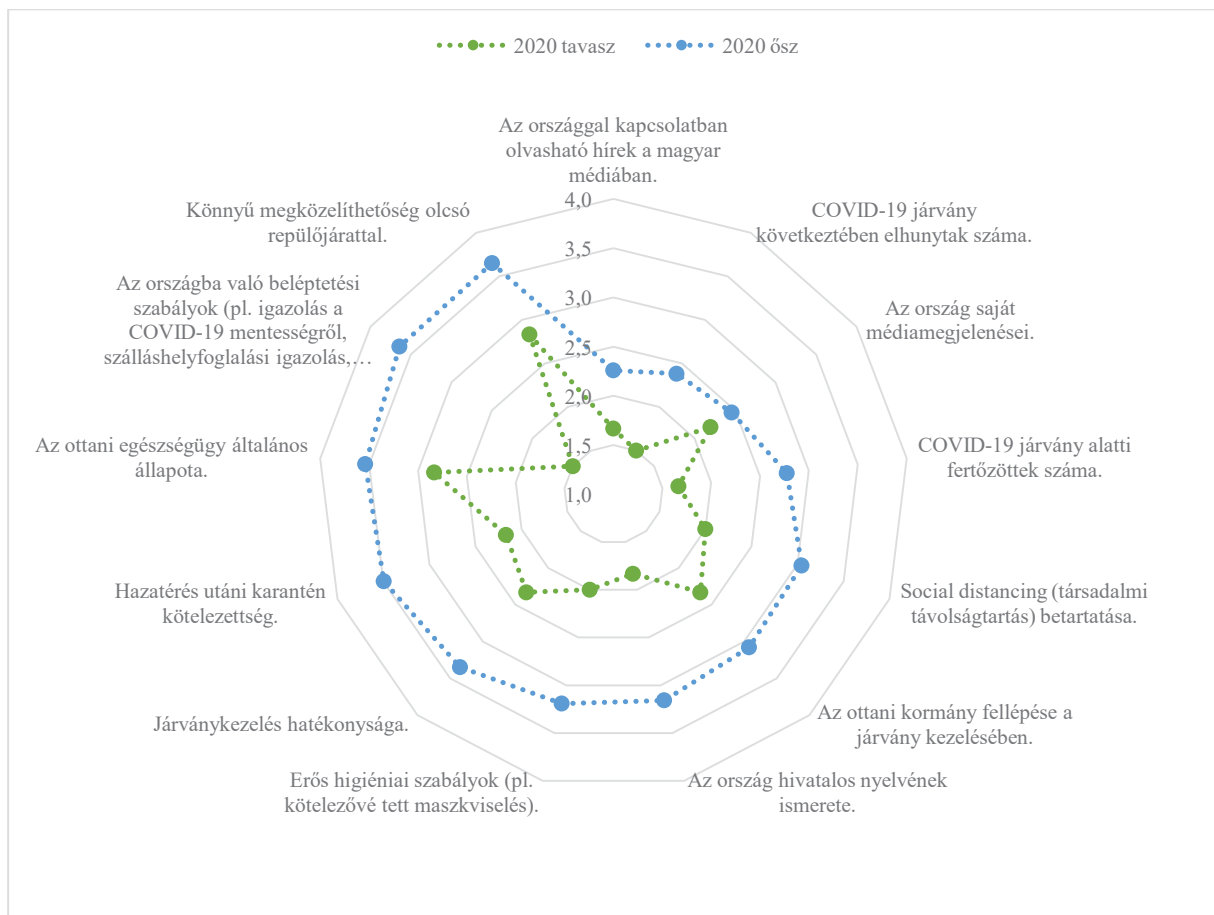
Az első hullám esetében többen vélekedtek úgy, hogy ki fogják teljes mértékben hagyni a nyaralást (33,3%), míg az őszi időszakban ez 13,4%-ra csökkent (3. ábra). A legtöbben külföldi nyaralást terveztek tavasszal és ősszel is, a második hullámban már bátrabban tették le a voksukat a válaszadók a külföldi tervek mellett (55,4% tervez 2021-ben külföldön pihenni, míg a tavasszal megkérdezettek esetében ez az arány 42,8% volt). Belföldi nyaralást is bátrabban terveznek az emberek, ősszel már majdnem annyian (31,2%) választották ezt az opciót a következő nyárra (31,2%), mint amilyen arányban tavasszal a válaszadók az otthon maradási tervezték (33,3%).

3. ábra: Utazási tervek százalékos arányban
 Forrás: saját szerkesztés (2020)

3.4. A célország választását befolyásoló tényezők

A nyári tervekkel kapcsolatban a válaszadóknak jelölniük kellett, hogy számukra a célország kiválasztása kapcsán melyek a legfontosabb befolyásoló tényezők (4. ábra). Akárcsak az első hullám alatt, a második során is a leginkább meghatározó tényezőként a költséghatékony utazási megoldásokat ($M_{tavasz} = 2,83$; $M_{ősz} = 3,65$) emelték ki. Változás a két időszak választait tekintve, hogy míg tavasszal a célország egészségügyi állapota ($M_{tavasz} = 2,83$) volt mérvadó, addig ősszel a célországba való bejutási lehetőségek szűkülése számít ($M_{ősz} = 3,64$), ami az első hullámnál ($M_{tavasz} = 1,50$) még alig kapott szerepet.

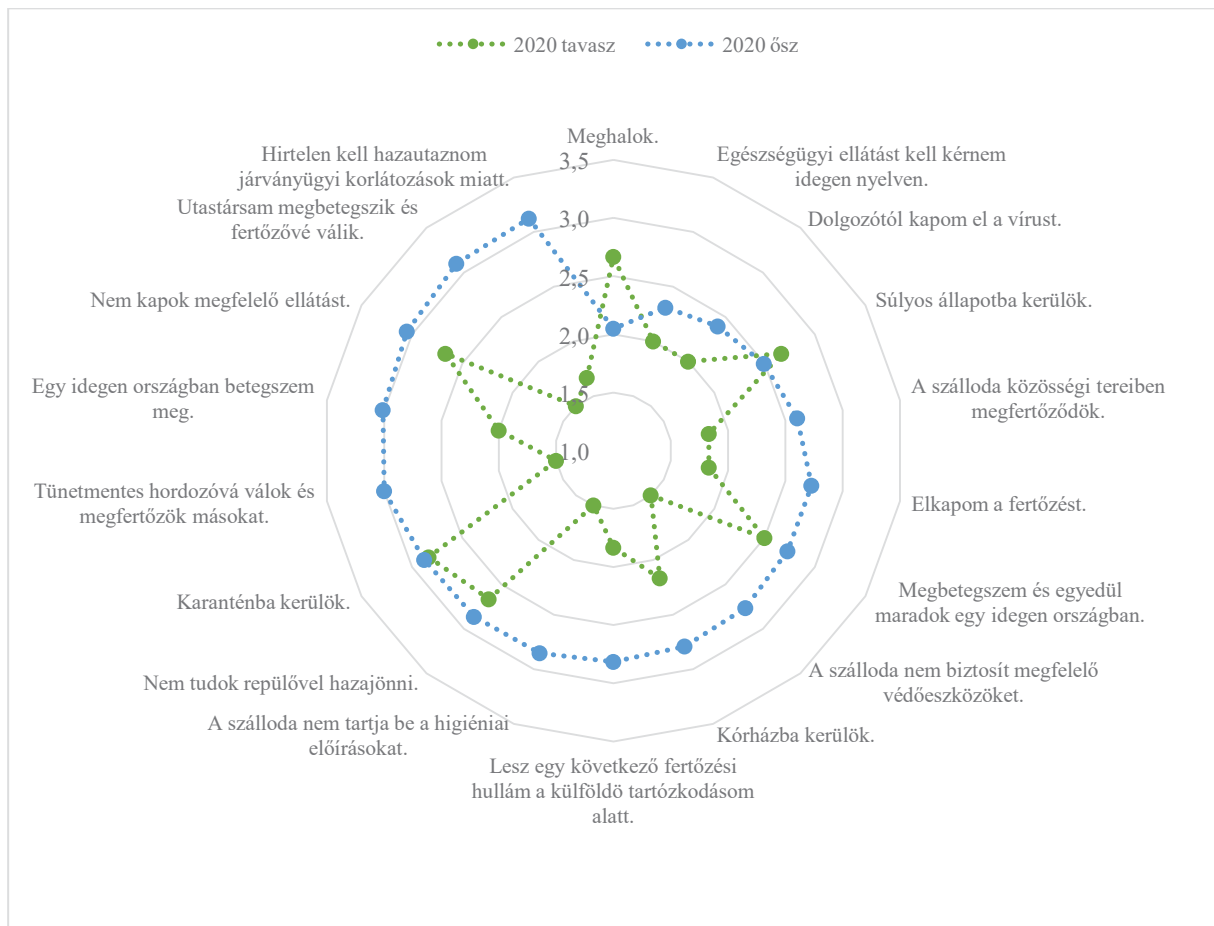
4. ábra: A célországválasztást befolyásoló tényezők átlagértékei (öt fokú skálán mérve)
 Forrás: saját szerkesztés (2020)

Egy adott desztináció megítélése a magyar média alapján szinte lényegtelen volt a válaszadók számára ($M_{tavasz} = 1,67$; $M_{ősz} = 2,26$) mindkét időszakot tekintve. Kicsit jobb helyezést ért a célország által közölt médiatartalmak jelentősége ($M_{tavasz} = 2,20$; $M_{ősz} = 2,46$), azonban mindez még így is elhanyagolható befolyással bírt.

A bemutatott tényezők mindegyikénél jelentős erősödést láthatunk, kivéve a költséghatékony megközelíthetőséget, illetve a célország egészségügyi rendszerének általános állapotát. Ezen két tényező esetében nem olyan erőteljes a növekedés, mivel a tavaszi időszakban is kiemelt helyet kaptak.

3.5. A külföldi tartózkodással kapcsolatosan felmerülő aggodalmak

A következő ábra azoknak a megkérdezetteknek a válaszait mutatja be, akik munkavállalási vagy nyaralási szándékkal terveznek külföldre menni. A kérdőív során megkértük őket, hogy értékeljék félelmeiket a célország esetleges COVID-19-fertőzöttségével kapcsolatban (5. ábra). Az eredmények szerint a megkérdezettek leginkább attól félnek a második hullám során, hogy hirtelen kell hazautazniuk a járványügyi korlátozások miatt ($M_{\text{össz}} = 3,12$). Ezt követte az utastárs megbetegedése ($M_{\text{össz}} = 3,10$) és a nem megfelelő ellátás ($M_{\text{össz}} = 3,05$). A tavaszi időszakban ellenben még a legnagyobb aggodalmat a következő tényezők keltették: karanténba kerülés ($M_{\text{tavasz}} = 2,83$), súlyos megbetegedés, hazautazási képtelenség, illetve hangsúlyosan jelent meg a haláltól való félelem is ($M_{\text{tavasz}} = 2,67$ mindhárom tényező esetében). Az esetleges halálozás ($M_{\text{tavasz}} = 2,67$; $M_{\text{össz}} = 2,05$) aggodalmat keltő hatása jelentősen csökkent a második hullámban.

5. ábra: Aggodalmak külföldi tartózkodás tervezése esetén (átlagértékek ötfokozatú skálán mérve)

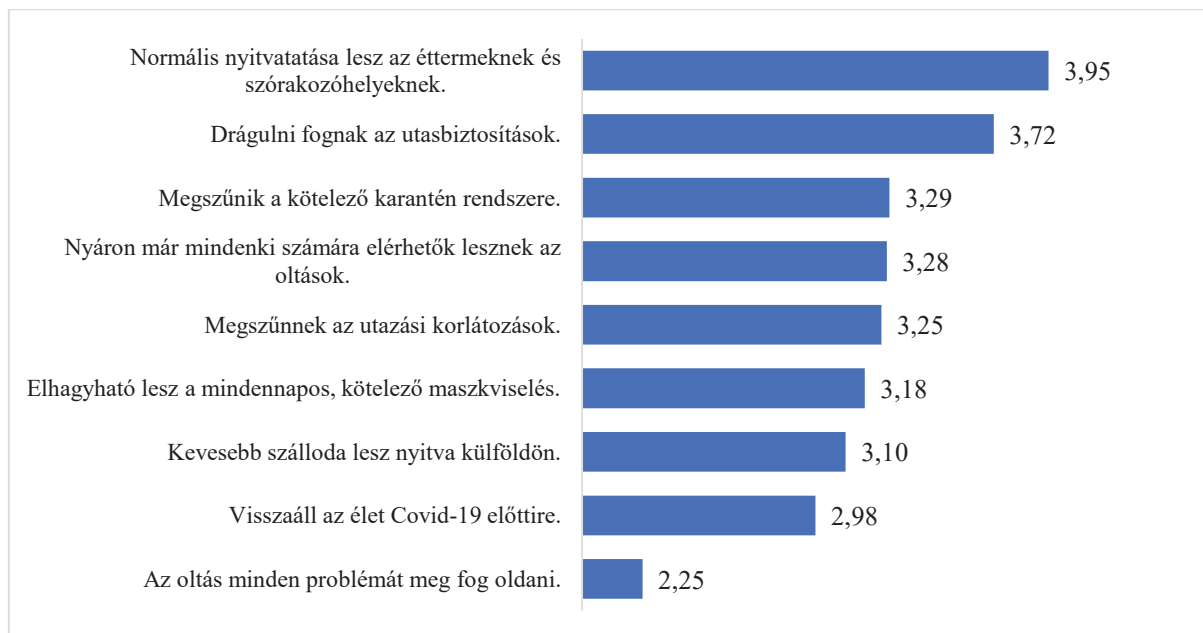
Forrás: saját szerkesztés (2020)

A két időszak eredményeit elnézve láthatjuk, hogy a félelmet keltő tényezőkben mind a hatásukat tekintve, mind pedig a sorrendjüket nézve, jelentős változást tapasztalunk. Az egyik ilyen jelentős változás a tünetmentes hordozóvá válás, ami tavasszal még szinte jelentéktelen súllyal bírt ($M_{\text{tavasz}} = 1,50$), míg őszi megduplázódott ($M_{\text{össz}} = 3,00$). Hasonló változáson ment

át a szállodákkal szemben támasztott bizalmatlanság érzete is, mely szerint a szálloda nem tartja be a higiéniai előírásokat ($M_{tavasz} = 1,50$; $M_{ősz} = 2,85$), valamint az esetlegesen harmadik fertőzési hullám bekövetkezése a külföldön tartózkodás ideje alatt ($M_{tavasz} = 1,83$; $M_{ősz} = 2,81$).

3.6. A jövőre vonatkozó kilátások

A 6. ábra azt mutatja be, hogy a megkérdezettek hogyan vélekednek a következő időszak alakulásáról, illetve hogy milyen eseményekre számítanak. Ez a rész csak a második hullámban lefolytatott kérdőívben kapott helyet. A megkérdezettek leginkább az éttermek és szórakozóhelyek újbóli normális nyitva tartásában bíznak ($M_{ősz} = 3,95$), ezt követi az utasbiztosítások árának növekedésével való kalkulálás ($M_{ősz} = 3,72$), valamint hangsúlyosan van jelen a karanténrendszer megszűnésében való reménykedés is ($M_{ősz} = 3,29$).

6. ábra: A jövőre vonatkozó remények átlagértékei (öt fokozatú skálán mérve) a második hullám alatt
Forrás: saját szerkesztés (2020)

A többség nem nagyon bízik abban, hogy 2021 nyarára az élet visszatér a normális kerékvágásba ($M_{ősz} = 2,98$). Érdekes eredmény, hogy míg a válaszadók úgy gondolják, hogy a nyáron már elérhető lesz mindenki számára a védőoltás ($M_{ősz} = 3,28$), nem igazán hisznek abban, hogy ez minden problémát meg fog oldani ($M_{ősz} = 2,25$). Ehhez hasonló módon a maszkviselés megszűnésében sem bíznak különösebben ($M_{ősz} = 3,18$).

Ha összevetjük az eredményeket a félelem összpontszámával, egyetlen összefüggést találunk: minél jobban fél valaki a vírustól, annál inkább bízik abban, hogy az oltás minden jövőbeli problémát meg fog oldani ($r = 0,305$; $p < 0,01$).

Összegzés

A két hullám eredményeinek összehasonlítása során több területe szignifikáns különbségeket fedeztünk fel annak ellenére, hogy a felmérés mindkét időpontban ugyanazt a korosztályt mérte fel. A COVID-19-fertőzéstől való általános félelem szignifikáns növekedést mutat. Az általános bizonytalanságérzés és a folyamatos, negatív színezetű, COVID-19-vírussal kapcsolatos hírek jelentős mértékben hatnak az emberek mindennapjaira. Egyre inkább fél a 18–30 év közötti korosztály is a megbetegedés lehetőségétől és a következményeitől: erősebb

az aggodalom a családtagok megbetegedése, és a haláltól való félelem is kardinálisabban jelenik meg az eredményekben.

Mindezek ellenére a második hullámban megkérdezettek pozitívabban látják a nyári időszakot, mint a tavaszi csoport. Nagyobb arányban terveznek az emberek külföldre utazni nyaralási szándékkal, mint anno tavasszal. Az első hullámban sokan választották a beföldi nyaralást és az otthonmaradást. 2021-re tekintve az emberek már bizakodóbbak, talán azért, mert a második felmérés idejében (2020. november) még nagyon távolinak tűnik mindenki számára a következő év nyara. A célország kiválasztásában továbbra is az adott ország egészségügyi rendezésének általános állapota a fontosabb, mint a különböző csatornákból érkező statisztikai mutatók. Fontos szemponttá lépett elő az utazás tervezhetősége (beutazási szabályok, karantén hazaérkezés után stb.). A külföldi tartózkodással kapcsolatos félelmek tekintetében is változás tapasztalható: tartanak az emberek egy „következő” hullámtól, ami külföldön ér valakit, jelenős egészségügyi és – a hazautazás bonyolódása révén – anyagi kockázatot jelenthet. Egyre problémásabb az utazás és szabad mozgás kérdése, így szignifikánsan nő az ezzel kapcsolatos félelmek jelentősége is.

Annak ellenére, hogy a válaszadók pozitívan tekintenek a jövőre, érezhető a bizonytalanságérzés fokozódása. A fő kérdés talán a legtöbbször az, hogy „meddig fog még tartani”. Az éttermek és szórakozóhelyek újbóli kinyitása az, amire a legtöbben biztos pontként mernek nézni, de ugyanilyen valószínűséggel gondolják azt az emberek, hogy az utazás drágulni fog. A többség bízik abban, hogy mind a karantén, mind a kötelező maszkviselés el fog maradni 2021 nyaráig. Sokan bizakodnak az oltás lehetőségében is, nyárra a lakosság jelentős része már beadhatja magának az elérhető vakcinákat.

Ennek ellenére nagyon érdekes eredmény, hogy míg az oltás elérhetőségében erősen bíznak az emberek, de abban nem, hogy ez minden jelenlegi gondot meg fog oldani nyárig. Ebből sejthető, hogy az emberek próbálnak pozitívan előre tekinteni, de nem igazán mernek azzal kalkulálni, hogy minden jelenlegi korlátozó intézkedés megszűnik majd az oltások elérhetőségével.

Irodalom

- Ahorsu, D. K.–Lin, C. Y.–Imani, V.–Saffari, M.–Griffiths, M. D.–Pakpour, A. H. 2020. The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication 1–9.
- Bana T.–Kis D. 2020. A koronavírus-járvány kezelése az Európai Unió tagállamaiban. In: Kovács L. (szerk.): *Globális kihívás – lokális válaszok. A koronavírus (Covid19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai*. Szombathely: Savaria University Press, 17–36.
- Forbes. 2020a. Leáll a győri Audi, ez komolyan érinti a beszállítókat is <https://forbes.hu/uzlet/leall-a-gyori-audi-ez-komolyan-erinti-a-beszallitokat-is/> (letöltve: 2020.11.25.)
- Forbes. 2020b. Két hétre biztosan leáll a kecskeméti Mercedes gyár is. <https://forbes.hu/uzlet/ket-hetre-biztosan-leall-a-kecskemeti-mercedes-gyar-is/> (letöltve: 2020.11.25.)
- Hall, C. M.–Scott, D.–Gössling, S. 2020. Pandemics, Transformations and Tourism: be Careful What you Wish for. *Tourism Geographies* 1–22.
- Kim, J.–Giroux, M.–Gonzalez-Jimenez, H.–Jang, S.–Kim, S.–Park, J., et al. 2020. Nudging to Reduce the Perceived Threat of Coronavirus and Stockpiling Intention. *Journal of Advertising* 1–15.
- Martin, C. A.–Jenkins, D. R.–Minhas, J. S.–Gray, L. J.–Tang, J.–Williams, C., et al. 2020. Socio-demographic Heterogeneity in the Prevalence of COVID–19 During Lockdown is

- Associated with Ethnicity and Household Size: Results from an Observational Cohort Study. *EclinicalMedicine* 25: 100466.
- Novelli, M.–Burgess, L. G.–Jones, A.–Ritchie, B. W. 2018. ‘No Ebola... Still Doomed’–The Ebola-induced Tourism Crisis. *Annals of Tourism Research* 70: 76–87.
- Pásztor J. 2020. A COVID–19-járvány hatása a fiatalok külföldi munkavállalási terveire: az érzelmi intelligencia és az önszabályozás szerepe a stressz kezelésében. In: Kovács L. (szerk.) *Globális kihívás – lokális válaszok: A koronavírus (Covid–19) gazdasági és társadalmi összefüggései és hatásai*. Szombathely, Magyarország: Savaria University Press, 65–77.
- Pásztor J.–Bak G. 2020. Z generáció online: közösségi média használat, FoMO és a társas kapcsolatok közötti összefüggések. In: Szabó, Csaba (szerk.) *XXIII. Tavaszi Szél Tanulmánykötet*. Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 509–520.
- Sigala, M. 2020. Tourism and COVID–19: Impacts and Implications for Advancing and Resetting Industry and Research. *Journal of Business Research* 117: 312–321.
- Škare, M.–Soriano, D. R.–Porada-Rochoń, M. 2020. Impact of COVID–19 on the Travel and Tourism Industry. *Technological Forecasting and Social Change* 120469.
- UNWTO. 2020. UNWTO World Tourism Barometer (18(2) May 2020) <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.2> (letöltve: 2020.12.05.)
- WHO. 2020. Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report 1. 2019. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf> (letöltve: 2020.11.25.)
- WTTC. 2020. Crisis Readiness Are You Prepared and Resilient to Safeguard Your People & destinations? <https://wttc.org/Research/Economic-Impact> (letöltve: 2020.12.05.)
- WTTC. 2019. Crisis Preparedness Management Recovery – Crisis Readiness <https://wttc.org/Initiatives/Crisis-Preparedness-Management-Recovery> (letöltve: 2020.12.05.)